

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ

การศึกษาในหัวข้อทัศนคติของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเล ในอำเภอเมือง สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทัศนคติและปัญหาของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเล ในอำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 400 ชุด แล้วนำเสนอผลการศึกษาเป็นเชิงบรรยาย ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบทัศนคติของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมือง สมุทรสาคร สามารถสรุปผลการศึกษาได้ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบทัศนคติของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ, ความรู้สึก และ พฤติกรรม

ส่วนที่ 3 ปัญหาในการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงอายุ 31-40 ปี รองลงมา คืออายุ 21-30 ปี ในเรื่องของระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. รองลงมาคือระดับชั้น ปวส./ อนุปริญญา และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานประเภทรายวัน และมีอายุการทำงาน 3-5 ปี รองลงมาคืออายุการทำงาน 6-10 ปี

ส่วนที่ 2 ทัศนคติของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดองค์ประกอบในการวัดทัศนคติไว้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ซึ่งรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบสามารถสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

ตารางที่ 11 สรุประดับความรู้ ความเข้าใจ ของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

ข้อที่	ด้านความรู้ ความเข้าใจของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	แปลผลระดับ ความรู้ ความเข้าใจ
1	ความรู้ ความเข้าใจเรื่องค่าจ้างแรงงานไทย	3.38	ปานกลาง
2	ความจำเป็นในการใช้แรงงานต่างด้าวในบริษัท	3.35	ปานกลาง
3	การคัดเลือกแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในบริษัท	3.21	ปานกลาง
4	เหตุผลที่ต้องใช้แรงงานต่างด้าว	3.19	ปานกลาง
5	ความรู้ ความเข้าใจเรื่องกฎหมายแรงงานไทย	2.94	ปานกลาง
6	ความรู้ ความเข้าใจเรื่องค่าจ้างแรงงานต่างด้าว	2.54	ปานกลาง
7	ความรู้ ความเข้าใจเรื่องกฎหมายแรงงานต่างด้าว	2.30	น้อย
เฉลี่ยรวม		2.99	ปานกลาง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง โดยมีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลางในเรื่องดังต่อไปนี้ ความรู้ความเข้าใจเรื่องค่าจ้างแรงงานไทย ความจำเป็นในการใช้แรงงานต่างด้าวในบริษัท การคัดเลือกแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในบริษัท เหตุผลที่ต้องใช้แรงงานต่างด้าว ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายแรงงานไทย และความรู้ ความเข้าใจเรื่องค่าจ้างแรงงานต่างด้าว ส่วนในเรื่องที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ ความเข้าใจในระดับน้อย ได้แก่เรื่อง กฎหมายแรงงานต่างด้าว

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

ตารางที่ 12 สรุประดับความรู้สึก ของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

ข้อที่	ด้านความรู้สึกของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	แปลผลระดับ ความรู้สึก
1	ทักษะฝีมือการทำงานของแรงงานต่างด้าวในบริษัท	3.56	พอใจ
2	ค่านิยมในการจ้างแรงงานต่างด้าว	3.33	ค่อนข้างไม่พอใจ
3	จำนวนแรงงานต่างด้าวในบริษัท	3.31	ค่อนข้างไม่พอใจ
4	ความประพฤติของแรงงานต่างด้าวในบริษัท	3.28	ค่อนข้างไม่พอใจ
5	การทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในปัจจุบัน	3.26	ค่อนข้างไม่พอใจ
6	การจ้างแรงงานต่างด้าวทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงเนื่องจากค่าแรงถูก	3.26	ค่อนข้างไม่พอใจ
7	วัฒนธรรมประเพณีไทยอาจถูกผสมกับวัฒนธรรมต่างชาติ หากมีการแต่งงานของแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว	2.76	ค่อนข้างไม่พอใจ
8	แรงงานไทยบางกลุ่มจะถูกแรงงานต่างด้าวแย่งอาชีพเนื่องจากมีความขยันและอดทนกว่าแรงงานไทย	2.74	ค่อนข้างไม่พอใจ
9	การจ้างแรงงานต่างด้าวทำให้กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ	2.47	ไม่พอใจ
10	แรงงานต่างด้าวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม	2.33	ไม่พอใจ
11	แรงงานต่างด้าวอาจนำโรคติดต่อมาแพร่ในไทย	2.30	ไม่พอใจ
12	การจ้างแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นทำให้ส่งผลกระทบต่อจ้างแรงงานไทยลดลง	2.16	ไม่พอใจ
13	แรงงานต่างด้าวจะทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรม	1.94	ไม่พอใจ
เฉลี่ยรวม		2.82	ค่อนข้างไม่พอใจ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความรู้สึกโดยเฉลี่ยในระดับค่อนข้างไม่พอใจ โดยมีความรู้สึกค่อนข้างไม่พอใจ ในเรื่อง ค่านิยมในการจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวนแรงงานต่างด้าวในบริษัท ความประพฤติกของแรงงานต่างด้าวในบริษัท การทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในปัจจุบัน การจ้างแรงงานต่างด้าวทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงเนื่องจากค่าแรงถูก วัฒนธรรมประเพณีไทยอาจถูกผสมกับวัฒนธรรมต่างชาติหากมีการแต่งงานของแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว แรงงานไทยบางกลุ่มจะถูกแรงงานต่างด้าวแย่งอาชีพเนื่องจากมีความขยันและอดทนกว่าแรงงานไทย

เรื่องที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกในระดับ ไม่พอใจ ได้แก่เรื่อง แรงงานต่างด้าวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม แรงงานต่างด้าวอาจนำโรคติดต่อมาแพร่ในไทย การจ้างแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นทำให้ส่งผลกระทบต่อค่าจ้างแรงงานไทยลดลง แรงงานต่างด้าวจะทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรม และการจ้างแรงงานต่างด้าวทำให้กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ

เรื่องที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกในระดับ พอใจมีเพียงเรื่องเดียวคือ ทักษะฝีมือการทำงานของแรงงานต่างด้าวในบริษัท

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

ตารางที่ 13 สรุประดับพฤติกรรมของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

ข้อที่	พฤติกรรมของแรงงานไทยที่มีต่อแรงงานต่างด้าว	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	แปลผลระดับ พฤติกรรม
1	ยอมรับและทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว	3.04	ปานกลาง
2	รวมกลุ่มกันต่อต้านแรงงานต่างด้าว	3.68	มาก
เฉลี่ยรวม		3.36	ปานกลาง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับพฤติกรรมการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในระดับปานกลาง โดยที่มีพฤติกรรมยอมรับและทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับปานกลาง แต่พฤติกรรมการรวมกลุ่มกันต่อต้านแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 3 ปัญหาในการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว

ตารางที่ 14 สรุปปัญหาของแรงงานไทยในการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว

ข้อที่	ปัญหาจากการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว	ร้อยละ
1	มีปัญหาเรื่องการสื่อสาร เนื่องจากฟังและพูดภาษาไทยไม่ค่อยได้	88.34
2	โรคติดต่อ	49.41
3	ปัญหาการลักขโมย	34.12
4	ไม่รักษาอุปกรณ์ของบริษัท	14.71
5	จี้เกียดและเกียจงาน	10.59
6	ไม่ทุ่มเทในการทำงาน	10.00
7	ไม่มีความคิดสร้างสรรค์	9.41
8	ไม่ปฏิบัติงานตามเวลาที่บริษัทกำหนดมักหยุดงานบ่อย	9.41
9	ไม่คิดจะช่วยรักษาผลประโยชน์ให้บริษัท	8.24
10	ปกครองยากเพราะไม่เชื่อฟังคำสั่ง	6.47
11	ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของบริษัท	5.29
12	เสพยาเสพติด หรือยาบ้า	4.12
13	เรียกร้องค่าตอบแทนที่เป็นเงินมากเกินไป	2.94
14	ไม่มีความจงรักภักดีและออกงานบ่อย	2.94
15	ไม่ให้ความเคารพและไม่ยอมรับนับถือนายจ้าง	2.94

* หมายเหตุ: จำนวนผู้ตอบ 170ราย และตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยมีปัญหาจากการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว ส่วนผู้ที่เคยมีปัญหาจากการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง การสื่อสาร เนื่องจากฟังและพูดภาษาไทยไม่ค่อยได้ เป็นโรคติดต่อ และมีปัญหาการลักขโมย

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาองค์ประกอบทัศนคติของแรงงานไทยต่อการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมือง สมุทรสาคร โดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎี ตัวแบบพฤติกรรมบุคคลในองค์การเกี่ยวกับทัศนคติ และความเชื่อ ของ Heinz Wehrich และ Harold Koontz พบว่า องค์ประกอบทัศนคติทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ, ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม มีผลการศึกษา ดังนี้ องค์ประกอบทางด้านความรู้ความเข้าใจ ของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเล อยู่ในระดับปานกลาง และองค์ประกอบทางด้านความรู้สึก ของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเล อยู่ในระดับค่อนข้างไม่พอใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาในการทำงานคิดเป็นร้อยละ 42.5 ของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว โดยปัญหาที่พบ ได้แก่ ปัญหาเรื่องการสื่อสาร เนื่องจากฟังและพูดภาษาไทยไม่ค่อยได้ ปัญหาเรื่องโรคติดต่อ ปัญหาการลักขโมย ปัญหาไม่รักษากฎของบริษัท ปัญหาชี้แจงและเกี่ยงงาน ปัญหาไม่ทุ่มเทในการทำงาน ไม่ปฏิบัติตามเวลาที่บริษัทกำหนดมักหยุดงานบ่อย ไม่คิดจะช่วยรักษาผลประโยชน์ให้บริษัท ปกครองยากเพราะไม่เชื่อฟังคำสั่ง ปัญหาไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของบริษัท ปัญหาเสพยาเสพติด หรือยาบ้า และปัญหาเรียกร้องค่าตอบแทนที่เป็นเงินมากเกินไป โดยรายละเอียดขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความเข้าใจ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุด นอกจากนั้นในเรื่อง ค่าจ้างแรงงานต่างด้าว ค่าจ้างแรงงานไทย กฎหมายแรงงานไทย ความจำเป็นและเหตุผลที่ต้องใช้แรงงานต่างด้าว รวมไปถึงความรู้ความเข้าใจเรื่องการค้าเลือกแรงงานต่างด้าวนั้น มีความเข้าใจในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเล ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายแรงงานทั้งของแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว รวมทั้งไม่ให้ความสำคัญกับการอธิบายเรื่องความจำเป็นในการจ้างแรงงานต่างด้าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและพฤติกรรมตามมาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2546) ที่พบว่า ความรู้ ความเข้าใจ ส่งผลโดยตรงต่อการแสดงออก

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกไม่พอใจในเรื่อง แรงงานต่างด้าวจะทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด และแหล่งเชื้อ โทรม ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม โรคติดต่อ และกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ รวมถึงอาจทำให้การจ้างแรงงานไทยลดลง โดยเห็นว่าแรงงานต่างด้าวก่อนเข้ามีทักษะและฝีมือในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนวรรณ พงษ์อร่าม (2546) ที่ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจประมงต่อเนื่องจากกุ้งทะเล ที่มีต่อการใช้แรงงานต่างด้าว จำนวน 100 ตัวอย่าง ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่า แรงงานต่างชาติทำให้เกิดโรคระบาดและการแพร่โรคระบาดซึ่งหมดไปจากประเทศไทยแล้ว แสดงให้เห็นว่าแรงงานไทยยังคงมีความรู้สึกหวาดกลัวที่จะติด โรคระบาดเมื่อต้องทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวอยู่

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรม การยอมรับและทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับ ปานกลาง แต่คิดที่จะรวมกลุ่มกันต่อต้านแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับมาก ย่อมแสดงให้เห็นว่า กลุ่มแรงงานไทยมีแนวโน้มที่จะต่อต้านแรงงานต่างด้าวมากขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ประสุมิพล พรประภา (2548) ซึ่งได้ศึกษา ทศนคติของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจอุตสาหกรรมปลาหมึกนำบรรจุกระป๋องในจังหวัดสมุทรสาคร โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว จำนวน 420 ตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมที่จะยอมรับและทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในระดับน้อย รวมไปถึงการรวมกลุ่มกันต่อต้านแรงงานต่างด้าวก็อยู่ในระดับน้อย เช่นกัน

ปัญหาในการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาในการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวมากที่สุดในเรื่องการสื่อสาร ช่อมแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว เนื่องจากปริมาณแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลเกือบ 100% นั้นพูดภาษาไทยแทบไม่ได้เลย ในทางกลับกันแรงงานไทยก็พูดภาษาต่างด้าวไม่ได้เช่นกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารและการควบคุมขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุนีย์ จ้อยจำรัส (2547) ที่พบว่า มีปัญหาในเรื่องภาษาในการสื่อสารเนื่องจากแรงงานต่างด้าวพูด และฟังภาษาไทยไม่ค่อยได้ และยังสอดคล้องกับ การศึกษาของ ประสุมิ พลประภา (2548) ได้ศึกษา ทักษะคิของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจอุตสาหกรรมปลาหูนำบรรจุกระป๋องในจังหวัดสมุทรสาคร โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวจำนวน 420 ตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องการสื่อสารกับแรงงานต่างด้าวมากที่สุดเนื่องจากแรงงานต่างด้าวฟังและพูดภาษาไทยไม่ค่อยได้

5.3 ข้อค้นพบ

จากการศึกษาองค์ประกอบทัศนคติของแรงงานไทยต่อการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมืองสมุทรสาคร มีข้อค้นพบต่าง ๆ ที่น่าสนใจดังนี้

องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามยังคงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง กฎหมายแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับน้อยเพียงเรื่องเดียว

องค์ประกอบด้านความรู้สึก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึก พอใจในเรื่องทักษะฝีมือการทำงานของแรงงานต่างด้าวในบริษัท ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แรงงานไทยยอมรับในฝีมือการทำงานของแรงงานต่างด้าว

องค์ประกอบด้านพฤติกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมที่จะรวมกลุ่มต่อต้านแรงงานต่างด้าวมากกว่าพฤติกรรมการยอมรับที่จะทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว

ปัญหาในการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว พบว่า เรื่องที่ก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานร่วมกันระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานต่างด้าวมากที่สุด คือ ปัญหาการสื่อสารเนื่องจากแรงงานต่างด้าวไม่สามารถฟังและพูดภาษาไทยได้

5.4 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลมีความจำเป็นในการใช้แรงงานจำนวนมาก และประกอบกับจังหวัดสมุทรสาครมีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้อยู่มาก ทำให้มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานอยู่ตลอดเวลา

การใช้แรงงานต่างด้าวจึงเป็นวิธีการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้ แต่การใช้แรงงานต่างด้าวนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อทัศนคติของแรงงานไทย และก่อให้เกิดปัญหาการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า แรงงานไทยมีการศึกษาน้อยจึงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นและสาเหตุที่ต้องใช้แรงงานต่างด้าว หากผู้ประกอบการมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานต่างด้าว ก็ควรมีวิธีที่ทำให้แรงงานทั้งสองฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ดังนี้

ด้านความเข้าใจ

1. ผู้ประกอบการควรอธิบายถึงความจำเป็นและสาเหตุในการใช้แรงงานต่างด้าวให้แรงงานไทยทราบ โดยเฉพาะในเรื่อง ค่าจ้างแรงงานต่างด้าว เพราะเป็นเรื่องที่แรงงานไทยมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด

ด้านความรู้ลึก

1. ผู้ประกอบการควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมพิเศษ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มแรงงานทั้งสองฝ่าย
2. ผู้ประกอบการควรใช้แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายเท่านั้น เพราะแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายจะมีการทำประวัติ ตรวจโรค ลงทะเบียน เพื่อให้พนักงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวลดความกังวลเรื่องโรคติดต่อ และปัญหาอาชญากรรม

ด้านพฤติกรรม

1. ผู้ประกอบการควรจัดให้มีหัวหน้าแรงงานต่างด้าวที่สามารถพูดภาษาไทยได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการสื่อสารที่ผิดพลาด อันจะนำไปสู่พฤติกรรมรวมกลุ่มต่อต้านแรงงานต่างด้าว
2. ผู้ประกอบการควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพพนักงานประจำปีให้กับแรงงานทั้งสองฝ่ายอย่างสม่ำเสมอและเปิดเผย เพื่อให้แรงงานไทยมั่นใจว่าแรงงานต่างด้าวที่ทำงานร่วมกันอยู่นั้นปลอดภัย ไม่มีโรค
3. ผู้ประกอบการควรจัดระเบียบและควบคุมแรงงานต่างด้าวให้ชัดเจน เพื่อป้องกันปัญหาการลักขโมย ที่จะนำไปสู่พฤติกรรมรวมกลุ่มต่อต้านแรงงานต่างด้าว